

נמחר של נייר

רומן מעולה על הניון הגרמני * מחסן הספרים

של לודביג מאיר * חשבונות ספרותיים כזרעי לחם רקוב

הרומן

סוס בורה

"פתאום נדחקה סבינה ויצאה מרוב המטיילים וניגשה אל שולחן קמץ, שעדיין היה פנוי. להלמט נראה, כי הכימאית בבית-קפה זה קטנים מדי בשבילה, אבל סבינה כבר ישרה. הוא גם לא היה בוחר לו מקום בשורה הראשונה..." קטע-פתיח זה של הרומן סוס בורה מאת לודביג מאיר ז'ורז'י, שראה-אור החודש בתרגום לעברית, מעיד על עוצמת הכתיבה של סופר גרמני זה, עוצמה שאינה נופלת מן של היינריך בל, גינטר גראס וזיגפריד קניק.

סוס בורה הוא מבחינת משל אודות כישלון כפול. סיפורם של שני גברים, שהיו חברי-ידידות בבית-הספר, הנפגשים בעיר-נופש בפעם הראשונה אחרי 23 שנה, ומבלים בחברת נשותיהם ימים ארוכים. הם חושפים את מיכלול המוסכמות שבהן הם כבולים, ויוצרים תמונת מצב אנושי, הכתוב באורח איכותי, על מצב הניון הנפשי של הגרמני הממוצע.

הרומן של הרמן, יועץ-לימודים בן 46 נשוי לסבינה, ללא ילדים אך מגדל כלב בשם אולף. הוא אדם הנתון בקורבן הוריו ומתעלם מרוב האירועים המתרחשים מסביבו. הוא בעל מרה שחורה, שקרא כבר בגיל 15 את כה אמר טרוסטרא של פרידריך ניטשה, הקורא בימי חופש שתי את חמשת הכרכים של יומני סרן קירקגור (האמלמניות היתה הרעיון החביב עליו. בשטוטגארט נאלץ להשלים עם ריבוי הידיעות עליו בין השכנים ובבית-הספר, ואילו בין עמיתים ותלמידי-מדרס... חלומה היה להיות כמורה, כלת-משגשג... הלמוט הלם מחפש מגן בהעמדות-הפנים שלו, משתוקק להתבודד ולברוח — מבלי לדעת לאן. הוא חולם למצוא מחבוא לאישיותו האמיתית מפני עיני העולם הסובב אותו.

מול הלמוט הלם מעמיד ולור דמות הפוכה. האישיה הגלגית המגלמת את כל שחצר הלם הגלמוד, החלש והמבוך דד. חברו מגוער, הבריא בנוער, הוא מרוצה מעצמו ומדושן עונג, בעל יומה, מרץ ותעוזה. אף כפי שמתאר זאת ולור בקטע המיפגש-החוזר בין שני הידידים מנוער: "פתאום עמד צעיר הדור ליד שולחנם. גינים כחולים, חולצה כחולה, פתוחה עד הגורח הסרת-צבע, ששימשים שונים צרובים כה. ולדוד נערה, אשר תפר הגינים מחלק אותה לשני חצאים בבורים... איזו נועזות, גיורה וסיגנון צעיר, מול המרופטות וחוסר-האונים של הלמוט הלם: "...וקלאוס בוך סירב להאמין כי יורד נערו, חברו לבית-הספר ולאונברסיטה, הלמוט, אינו מכיר אותו עוד... קלאוס נראה כתלמודי ולא כחברו". עד מהרה מציג קלאוס את אשתו הצעירה, הלה.

התמונה מתבהרת. קלאוס בוך עושה כל שביכולתו כדי להחמיש את העבר בהווה. בעוד קרקע המציאות שטמטמת מתחת לרגליו של הלמוט: "הלמוט הבין כי לקלאוס זה לא נותרו עוד עדים לכמה שנים יקרות בחייו... לשם החיאת מה שחיה, הוא זקוק לשותף, שיאשר לפחות בהנהגתם ובכמיתם..." בעוד הלמוט: "...חשב על כך, מה רב העבר הממלא אותו, על שני מעין בחילה. לשם מכסה להחזיק בגור העיקר, לא לאפשר להצטנן להדור, כי הכול יתחיל לתפוס..." עד מהרה מתברר לקורא, כי ולור הוא

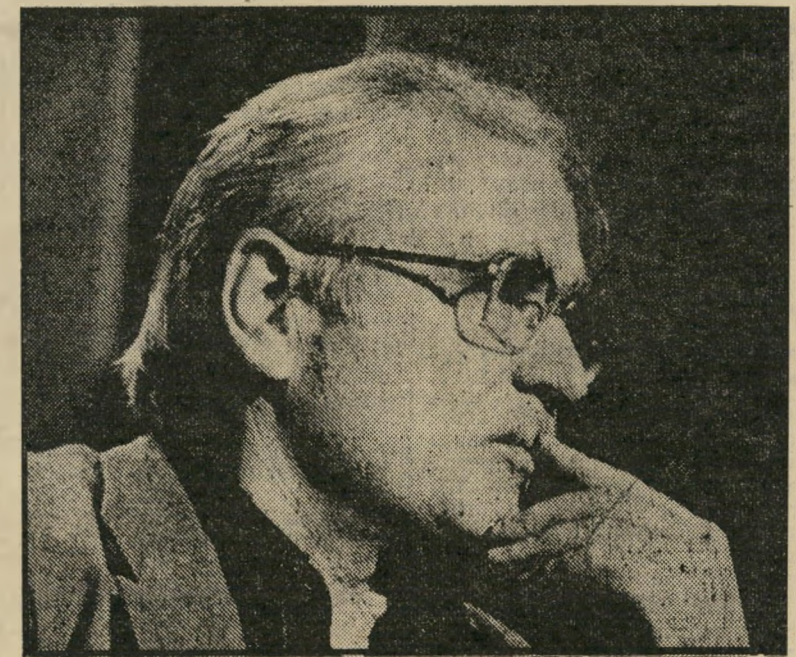
* מרטין ולור — סוס בורה; עברית: צבי ארז; 99 עמודים בלבד; הוצאת זמורה ביתן מודן (כריכה קשה).

רביאמו בספרות, המחייה את דמות של קלאוס בוך, על מנת שזו תשמש מראה-מעוותת לעולמו של הלמוט הלם, כאשר התגובה הראשונית של הלמוט לחיירתו של קלאוס לחייו, היא נסיון לכתיבת מיכתב אליו ("אני מרגיש שלא אוכל עוד להיות ידידותי כפי שהייתי בעבר...") מיכתב שלעולם אינו נשלח.

על-מנת להקציין את העימות בין קלאוס והלמוט מדביק ולור בין שני הזוגות. הם סועדים ביחד, מטיילים, יוצאים לשיט — ומגיעים עד מהרה לאווירת-חגג דחוטה, תוך כדי וידויים הדדיים, כאשר הלמוט מצוי בעמדת התנצלות מתמדת: "בלי רצינות הורה, כי כהיותו מורה היה חפר את כוחות-הנפש הדרושים כדי להימלט מן השיגרה. הוא נעשה זעירי-בורגני שאין גורלו בורגני..." בעוד קלאוס, המייצג את ההצלחה, באורח-חייו ובפס-ריו: "וקלאוס כבר פיתח כמה ספרים — בדרך-כלל על האוכל. אהא. ושכנים וחי-מישה אלה איש אוכלים לפי ההוראות שלו בכתביו..." השוני ביניהם, מצוי גם באורחות-הימין שלהם. הלמוט וסבינה כמו הרדימו ארוחה זו מתפריטם, בעוד ש-קלאוס והל: "מחשיבים נורא דפיקה טובה. ואילו את אשתו הראשונה הביא

וזמ אתה דופק את סבינה, הלא אני רוצה לבייש אותך. לא רוצה לשחק את הדפוק המטורף. שמעו, כן-אדם, את אשתי הראשונה דפקתי לבסוף רק פעם אחת בשבוע. כל-יך ירדתי..."

וכמו דאוס אכס-מאכונה של הדראמה היוונית, נשמעת בלב האגם אזעקת-סערה. הלמוט משליך את יתבו על קלאוס, וידידו החסון והבטוח בעצמו, המיומן בי עיניו בשעות-לחץ — כדי לחלצם מהסער. רה שלכדה את שניהם בלב האגם. קלאוס מנסה לעודדו לישול לא גורלו בידינו: "כשראה הלמוט, כי הגלים המציפים את תב-שאה הלמוט, כי הגלים המציפים את כרגלו את מוט-ההגה מריו קלאוס. עתה קרה הכול בפת-אחת. הסירה זינקה עם הרוח. קלאוס צנח למים על גבו. הסירה התאזנה. הרוח תפסה אותה מצד אחד. הלמוט השתופף לפני שנטה המפרש הגי-דול בחבטה. עתה ישב ליד התורן וחיפש את קלאוס בוך... וכעבור כמה דקות של בחלה, בעקבות היעלמותו של קלאוס, אומר הלמוט לעצמו: "אל תעשה עכשיו דבר. שב בשקט. קלאוס יודע בוודאי להציל את נפשו. ספורטאי כזה... אין

סופר מרטין ולור, הזעיר-בורגני הוא מישהו שהועלה לדרגת פרוגרמה

שוב קושי לשחות עם הגלים חמישה קילומטרים... וכאשר מגיע הלמוט לחוף מיבטחים, טובב ורצוף, תחושתו היא: "כי מוטב לו לשמור על אדישות. קלאוס אמר באונטרוומברג, שסוס בורה אינו מניח לך ללמדו כינה, והלמוט קיבל את דעתו..."

במשך זמן רב הל אינה שומעת דבר אודות קלאוס. הלמוט וסבינה, כמו מש-תכעבים, לשעה קלה בערכם של החיים הספורטיביים והחיצוניים, רוכשים הלי-פות טריינינג לריצות ארוכות ואופניים לרכיבה, עד שהל מגיעה בעצבונה ובשב-רייותיה לבית-ההארחה שבו הם מת-גוררים, היא מעשנת סיגריה להנאתה, ושופכת את מרי ליבה, את האמת על חייה, הבריאים, והספורטיביים במח-צת קלאוס: "לא הייתה לי זכות לחיות, הוא לא הרשה לי. חיבת הייתי להתעניין במעשיו יותר משהתעניין הוא עצמו. כאילו הייתי בתו: מה שלא השיג הוא, עלי להשיג. נאותו הייתי. ומצד אחר,

המנין היה כששיבת מישדה את מעשי-ידי. מטורף היה. כשהבחין שאין בו צורך. הגיע לדרגת אנוכיות שאפשר לכ-נותה מחלת-נפש..."

בהתפרקותה מרודנותו של קלאוס מבי-קשת הל לשוב לחלומותיה, ולפרוט על הפסנתר את פאנטסיות הנודד לפראנק שוברט. בעוד היא מנגנת, נכנס לפתע קלאוס בוך, והל מטיתה במרידות: "הוא פשוט רצה לדעת מה אנו עושים שלא לבכ, שהוא נבל... ולאחר מרידתה הקטנה בקלאוס, אומרת לו הל: "כוא, כוא" שלי באומץ-לב נצעד..." ושניהם יוצאים מחייה של הלמוט וסבינה, באותה פת-אומיות שבה חדרו אליהם.

הלמוט וסבינה מחליטים להסתלק מע-יירת-הנופש מבלי שוב אליה לעולם, ויוצאים להמשך חופשתם בעיירה אחרת. ברכבת הם התיישבו: אילמזם זה מול זה, כורים. היא — כניון הנסיכה. הוא — גבו לכיוון הנסיכה... חיייהם כאילו שבו לתמול-ששום, לתקופה שקדמה לחדירת בני הזוג בוך לחייהם, והסיפור מסתיים, מבחינת המיבנה, בפתיחתו: "פתאום נדחקה סבינה ויצאה מרוב המטיילים וניגשה אל שולחן קמץ, שעדיין היה פנוי..."

סוס בורה הוא קלאסיקה מודרנית, ספר של ביקורת על ניון הרוח הנפש בגר-מניה המערבית של היום. תמונה בלא פעלולים ראוותניים, שיש בכוחה לפענח את ניוונה של נפש זו עשרת מונים מכל סרט חברתי נוסח סרטי הבמאי ר'ר'ר ריינר פאסבינדר. תרגומו של צבי ארז אינו עומד באיכותה של היצירה המקורית. למרות התרגום הרפוי, מומלץ הספר בכל לשון של המלצה.

מקור

נוף נמוג

עזרא המנחם הוא מהמבוגרים שבין הסופרים היוצרים בישראל. למרות ש-הסתתר במשך שנים רבות באזורים המ-צילים של הנפלות הישראלית, אין יצירתה הספרותית נופלת בערכה מספרותם של אלה, המשתזפים באזורי היוקרה של הספ-רות הישראלית. באחרונה פירסמה סידרת תרומי שבגריכת ישראל הר את ספרו-ריום מירושלים של המנחם, שהוא קובץ של סיפורים מקומיים, בחלקם נטועים במורשת המיוזרהית של ספרדיי ירושלים. המנחם כותב מבלי להגיף דגלים גבוהים — כמינהג סופרים יוצאי-עדות-המזרח בעת האחרונה — ומימד האיכות הספ-רותית מאפיל מסיפוריו על הרקע הערתי.

המנחם יוצר מתווים של נוף, שנמוג בירושלים במהלך השנים. הסיפורים מת-רחשים בחלקם בתקופה התורכית של העיר, חלקם בימי המילחמה העולמית הראשונה, ומעט מהם בתקופה שבאה אחרי חילחלה. תיאורים כמו: "נמצא תי פוסע חולמני במעלה רחוב יפו. רחוב זה — עיי חרבות כילו. משכנות ואולמות ובתי-עסק ששכנו בו לפני נעלמו, כמו פתחה הארמון פיה ובלעתם..." מהווים את תיאור המצב בעיר בשלהי המילחמה העולמית, בידבר שעליו מצליח להעמיד המנחם את המימד האנושי — האנשים החיים בצילו של החורבן המילחמתי. המנחם מתאר את מבוכי העיר-העתי-קה, את ספרדיי ירושלים ביופיים ובא-צילותם, בהגנתם על החלשים שביניהם, נודויהם מהעיר-העתיקה לעיר המתחדשת

* עזרא המנחם — סיפורים מירושלים; סידרת "תרומי" בעריכת ישראל הר; 161 עמודים (כריכה רכה).